

ka – se onko salaisuus?) – joka viljelee käsitettä ”naivi realismi”, pitäisi täsmentää termsinä. Samaa edellyttämme Päätoimittajalta nyt.

Älähdimmekö aiheetta?

S. Ridell

V. Pietilä

Selvennykseksi pääkirjoituksen sitaattiin

Pertti Hemánus suvaitsee Tiedotustutkimuksen 3/90 pääkirjoituksessa siteerata allekirjoittaneelta yhden lauseen: ”Todella radikaalisti tähänastisesta poikkeavan todellisuuden kuvittelemine ei onnistu – se nähdään tieteiskirjojen rajoittuneista utopioista” (Tiedotustutkimus 2/90, s. 87). Kontekstistaan irrotettuna sitaatti on valjastettu palvelemaan ties mitä viestinnällisiä tarkoituksia. Niinpä lienee paikallaan palauttaa mieliin min-käläisessä asiakokonaisuudessa lause kirjoituksessani esitettiin.

Kyseessä on antropomorfismikritiikin tyyppinen ajatus, joka koskee sitä, että subjekti on omien historiallisesti kehkeytyneitten rakenteidensa vuoksi kykenemätön käsittämään (tulkitsemaan, ymmärtämään) maailmaa muulla tavoin kuin mitä nuo rakenteet edellyttävät. Näin scifi-tekstitkin kuvaavat sitä, millaisia yhteiskunnallisia käytänteitä ja ymmärtämisen institutionaalisia rakenteita kussakin yhteiskunnallis-historiallisessa kontekstissa vallitsee. Tekstit kuvaavat miten maailma tuoloin itsestäänselvästi käsitettiin ja myös sitä missä määrin vallitsevat ymmärryksen rakenteet sallivat jonkin uuden kuvittelemista. Esimerkiksi Isaac Asimov antaa säätiötrilogiassaan ymmärtää, että 12000 vuoden kuluttua (sic!) linnunradan keskeisissä maailmoissa luetaan paperille painettuja, aglosaksisia, sensaatioilla mässäileviä sanomalehtiä.

Hemánuksen mainitsemassa kohdassa käsitellään Heideggerin käsitteitä eksistenssi ja Dasein. Näistä ensin mainittu viittaa subjektin menneisyydessä tapahtuneisiin olemistapojen valikoitumisiin, jotka yhä nykyisyydessäkin vaikuttavat subjektiviteettia määräävästi. Menneisyyden valinnat/valikoitumiset asettavat ehtoja tuleville valinnoille ja siten avaavat sen tulevaisuuden,

joka kullakin on mahdollisuuksien maailmana valittavissaan. Tähän mahdollisuuksia avaavaan puoleen viittaa Daseinin käsite. Tämä sama asetelma pätee myös kognitiivisesti. Ymmärtämisen mahdollistavat rakenteet ovat yhteiskunnan historiallisissa vaiheissa kehittyneitä työkaluja, joiden alkuperä on niitä käyttäviltä subjekteilta jo häipynyt tietymättömiin. Nämä ymmärtämisen kulloisetkin rakenteet ovat se pohja, jonka perustalta tulevaisuuden vaihtoehtoja yritetään kuvitella. Ymmärtämisen rakenteet avaavat maailman horisonttina, mahdollisuuksina nähtäväksemme. Ja nämä näköalat pyrkivät siis pääsääntöisesti olemaan vallitsevan kulttuurin rajoittamia, määräämiä, tuottamia.

Erkki Karvonen

dokumentti

Hemánus Vanhasesta

Määrätyinä tarkastamaan yht.kand. *Hannu Vanhasen* lisenssiaatintyöksi tarkoittama tutkielma *Kuoleman kuvat* (151 s.) esitän siitä lausuntonani Tampereen yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan tiedekuntaneuvostolle kunnioittavasti seuraavaa.

1. Tutkielman tavoitteet, sisältö ja luonne

Vanhanen esittää tutkielmansa kolmeksi keskeiseksi tavoitteeksi seuraavat: 1) tarkastella kuvan ja tekstin (sanan) suhteen historiallis-filosofista kehitystä viestinnässä, 2) pohtia valokuvateoreettisesti valokuvan ja valokuvaajan suhdetta kuolemaan sekä 3) selvittää empiirisesä analysissä katastrofietetiikan ideologiaa eli sitä, kuinka kuoleman kuvat representoituvat kuvajournalismissa (tiivistelmä, s. 1).

Vanhanen ymmärtää kuvajournalismin laajana generänä, laajempänä ilmiönä kuin valokuva on; myös hieroglyfit ja kalligrafia ovat kuvajournalismia siinä mielessä, että ne ovat kuvan ja tekstin synteisiä, joka on yksi tapa määritellä kuvajournalismi.